

“विठ्ठल-माऊली”

घरातल्या घरात असले तरी 'बायबायी' तशी गडबड होतीच गुप्यांच्या घरात. सजकलेल्या पाळण्यात परीशणी इवल्याच्या मुठी चोरत हुकडहुकड बघत होती. इनामिन दोन महिन्यांचे ते गोंडस फिट्टे!

जयाआत्याने कुर... करून काप्यात नांव सांगितले 'मुक्ता'. किती समर्पक नांव शुभफल होतं विठोबा उर्फ विकीनी. पुढे मोठी झाल्यावर स्वतःच विचाराने मुक्तपणे जगवारी ती 'मुक्ता'.

बायबायानंतर जयाआत्या - प्रियाआत्या निरपेक्ष घेऊन आपापल्या घरी गेल्या. मुक्ताही निद्रोदेवीच्या कुशीत गुडप झाली होती. विठोबा आणि त्याचे आई-वडो निवांत राह्या मारत बसले होते.

आई, मी आता मुक्ताने बाबा आणि 'आई' ऐकून तिचे ध्वन संगोपन करीन. अग पंढरीच्या 'विठोबाबा' सुद्धा संतांनी 'माऊली' म्हटलेय. अवघ्या महाराष्ट्राची आईच आहे हा पांडुरंग! लेकराच्या हाकेला ओ देवारी विठ्ठलमाऊली! विठ्ठलाची ही देवती रूपं अडितात माझ्या मनाला. बोलता बोलता विकी लव्हा झाल्याचं जाणवले मंगला-मंगेशला....

नकळत विकीच कालचक्र उलट्या दिशेनी घावू लागले. दोन मुलींच्या पाठीवर सोबला मुलगा हा. विठ्ठलभक्त अजीच्या आनंदात तर पारावार उरला नाही. तिच्यामते हा पांडुरंगाचा प्रसाद म्हणून तिने बाळगं नांव ठेवलं 'विठोबा'. पण जया-प्रिया माझ त्याला विकीच म्हणत होत्या आणि पुढे सगळेजणही विकी म्हणू लागले एक अजी आजोबा सोडून. त्यांच्या पश्चात विठोबा नांव कागदोपरीच राहिले.

वंशाचा हा दीवा दिसमासाला वाढत होता. लाडाकोडात न्हात होता. सतत बहिणींमधे वाडून विकीला भातुकली, बाडूलीचं लग्न इतकंच काय नसावं, धन धन फोक घावेव, बों बांधावा त्यात गम्य होतं त्याला. लाईआक्का पण तसंच वाढवित होत्या छोट्या भावाला. अधून मधून काका काकी आले की

विकी कुमारवतीनू आल्यावर साला स्वतःला
हे मुलींसारखं वागणं स्वटके, विविध वाटे... एकदा
मे आईला विचारलं देखील ह्याने.
आई मी इतर मुलींपेक्षा वेगळा आहे कां गी
आई म्हणे नाली रे राजा... तुला भयं वाटतं ! कुणी काही
चोळलं कां !

आई आकृष्या मैत्रीणी म्हणताना, मुलीत मुलगा लंवेण,
मग चिडवताना - बायल्या आहेय तू !

आई समजली, थोडा मोठा झालाय की सगळं ठीक
होईल बघ. मग तुला सुद्धां मुलीचे रेकळ आवडणार
नाहीत, पण... तसे झालंय नाही विकीला ना.
मुलंमचे मिसळवसं वाटे, ना क्रिकेट आवे ना दंगामुली
समजु झालेला विकीला हे थोडसं वेगळं वाटे हे खरं.
पांगंडावस्येतील मुलंमचे होणारे आर्थिक

बदल विकी गुगलवर वाचून घेता. इतर मुलांमचे
पेकून घेता. संप्रेरकांचा (Mabmonas) परिणाम कसा घेतु
नाहीचे आपल्यावर ! ह्या वयात मुलींविषयी आकर्षण
वाटतं म्हणे ! पण तो ह्यातलं कांहीच अनुभवत नव्हता.
ना ती स्वप्नवत अवस्था जागत होता. म्हणजे आपण --
१११ छे : छे : एवढ्यात ह्या ननिकेसर्वर कसाला थायचं
आनाशी छुटे १५ वं सरलंय वय --- मनाची धूसमट
चेहऱ्यावर दिसू न देव्याचा आटेकाट प्रयत्न करी विकी
जाल्यात पुढार असेल्ल्या विकीने सध्या फक्त अभ्यासपत्र
लक्ष केंद्रित करण्याचं ठरवलं. ल्मनी.

काय हे विकीचं हे ज्ञान ज्ञान असणं स्वटकात
नाहीचे कां तुम्हांला ! मंगला नवज्याला विचारी ---
अग अभ्यासान गर्वी आहे तो. उगाच नसल्या शंका
काढूं नकोय मंगेश राप्प करी वायकोला.

चांगल्या माकाने अव्वल जेथी मिळवत विकी
यशची प्रेक पायरी चढत होता. इंजिनियर झाला,
पुढे पुढे शिक्षण घेतलं मग कापॉरेट क्षेत्रात चांगलं
पेकज असलेला जाय देखील मिळाला त्याला. घरातले
सगळे आनंदले... एक तो, जो विचारांच्या गर्तेत
आधीकच गुंतत चालला... अभिमन्यूच्या चक्रव्यूहासारखे
मनान्या देण भावनांचे युद्ध कसे चोपवूं मी !

श्री सुलभ भावना मनात सतत फेर धरत
हेत्या त्याच्या. आताही तर त्याला श्री साखंय
रहावं असे वाटू लागले. पुरुष म्हणून जन्माला
येऊन स्त्री पत्करलेल्या अनेकांच्या कथा
फिरून एकवार विकीच्या डोक्यासमोर तरळ लागल्या.
मध्यमधे TV, YouTube वर, मासिकात Sex
Change करून घेतलेल्या मुलांच्या मुलाखती तो
वाचत होता, पाहत होता. त्या XYZ ना भेटावं
कां? एक धाडसी विचार त्याच्या मनाचं
दार ठोकवून गेली.....

बदलून या हे नांवापुरतं असलेलं
पुरुषपण. नांवाही बदलं... विशाखा... सोडायचं
कां घर? मला आता कांही नको. पण पुढं
एक प्रश्न झडसावी त्याला, ज्या सगळ्यांनी मी सुखी
नाही झाली तर? माझे आईबाब, कुटुंब दाखी
झालेलं पाहिले मला? प्रश्न प्रश्न डगाने पळ प्रश्न.
प्रश्नांच्या लाटांची जीवदोणी भुली कोण घांयवणार?

विकीने नामांकिन बिनो वैज्ञानिक
डॉक्टर अभिजीत देव ह्यांची appoingment घेतली.
खरं तर त्याला ठाकक होतं की, आपल्याला "जेंडर
डिफोरिया" आहे. म्हणजे मन स्त्रीचं अन् बरीद
पुरुषाचं. पण ज्या अस्वस्थपणासाठी की न्सेलींगची
गडगडेली.

मै आय कम इन डॉक्टर? यस, कम इन येगमॅन
त्या आवाजान आनी देवाच्या व्यक्तिमत्वात एक
माउदस्तपणा जाणवलं त्याला.

अगदी निःसंकोचपणे बोलतुम्ही.....
आत्मविश्वासाने विकीने त्याच्या कळत्या वयापासूनच्या
पादा वाचल्या... ओ आय सी! म्हणजे तुला जेंडर
चेंजची शस्त्रक्रिया करून घ्यावी त्या विचाराने पछाडक्य
पडलं... पण मिस्टर विकी ही एक प्रचंड वेदनादायी
शस्त्रक्रिया आहे. त्याची पूर्वतयारी अन् नंतरचा
प्रवास देखील सोपा नाही. शिवाय कौटुंबिक, सामाजिक
विस्थापन नजरा डोक्याची मानसिक तयारी झालेल्या कां?
तुलास आपण मेडीकेशन आणि की. सेक्शनवर राहू. O.K?

मिरकटलेल्या विकीच्या तारुण किनारा
मिळला. संध्या ओपथ तर घेऊ ...

अरे विकी माझ्या मैत्रिणीची एक चांगलं
स्थळ सुचवलेय. -- हा बघ फोटो झाली तिच्या बायोडेट.
माझ्या मते तरी उत्तम प्रोफाईल आहे. आपली हॅण्ड
टॅबलेट लॅकापुढे ठेवीत मंगला म्हाला.

आई मला इतक्यात लगे करायचं नाही ग.
जरा डेन्सिंगे होऊ दे की।

तो विषय तेवढ्यापुरता विकीने थांबवला तरी
असे प्रस्ताव येतच राहिले. सुणमुखे बघण्याची कोण
आई झाली होती तिळा. विकी ते सारे शिताफीने
हाकी. आपलं नपुंसकत्व लपवून ठेवून फुखाद्या
मिळपाप मुलीचं आयुष्य उध्वस्त करणाचं पाप
त्याला करायचं नव्हतं. जे आज सरसपणे
आपल्या समाजात घडतंय.

"को हं?" हे हुं हुं ओळखोपचारांना दाद देत
नव्हतं. आताही तर त्याला आई होण्याची स्मृतीभावना
उचंबळून येत असे. -- तो अधिकच उदास होई.

इकडे मंगलेचा धीर सूटत चालला.
तीचं मन संशय होई. विकी असा अस्वस्थ
कां दिसतोय? आलिस कां राहताय. लग्नाना विषय
तर घुस्कावूनच लावतो. तिच्या मुनांत शंकेची
पाल चुकचुकली. गे-लेसवियन, सेक्स चेंज
हा नवा हॅड संध्या समाजात विकाळलाय... त्या
संदर्भाने वाचलेल्या गोष्टींनी तिची झोप उडाली.
मंगेश तिळा धीर देई. अग उगाच सुनावून
स्वर्ग गाठू नकोस.

अखेर तिची शंका दुर्दैवाने खरी ठरली.
एका संध्याकाली विकीने बाळ टाकला.

आई बाळा... घिस इज एय टाईम नाऊ... आता
तुमच्याही मला सध्द कोळारंय पाहिजे... "पुरुष"
हे मला निसर्गाने दिलेलं दान आहे, पण जे
मिरवावं ते 'पुरुषपण' माझ्यात नाही. मनाची मी
क्षीपणा अनुभवलाय. त्या पुरुषा देणाने माझं
पूढलं आयुष्य मी नाही काढू शकल.

तुम्हाला न सांगता मी डॉक्टरांना भेटले.
कॉन्सिलिंग देखील केले आहे. पण त्याचा नाही
उपयोग होत असा. स्त्रियांची भावना इतकी
प्रभावी आहे माझ्यासाठी. मी सेक्सचेंज करून
ध्यायचं ठरवले आहे. मला माहित आहे
तुम्हासाठी हे खूप धोकादायक आहे. समाजाने
तुम्हाला मानहानी पत्करावी लागेल. बाबा
मी हा दुसऱ्या अवस्थेत नाही जगू शकणं.
मला वही पलीज समजून घ्या. माझ्या निर्णयाला
मान्यता द्या. ४-५ दिवसांनी विचार करून सांगा.
पठेल तुम्हाला माझे म्हणलां.

आदिलशाही मोकळपणाने बोलून
विकीच्या मनावरचं ओझं हाकं झालं खरं,
पण इकडे आदिलशाहीच्या मनावर माझं मलामल
ओझं चढलं, त्याचं काय?

काय घेऊन बसले हे हे? विकी त्या
किडारं च्यात तर नाही नं जाणार? त्या लोकांना
कळायला वेळ लागत नाही म्हणो! सेक्सचेंज
करून पुढे काय? नोकरीवर तरी ठेवलील कां
त्याला? वारसा हक्काने झालेल्या इस्टेटीवर काय
जाही सोडणार कां! लोकं काय म्हणालील?
निच्या प्रश्नांची सरबत्ती घाबतच नव्हती. मंगेश
प्रश्नांनी मंगेश निरुत्तर झाला होता.

घराचा कोपरा कोपरा भंयान धातले
ह्यापुन गेल. अवघडपणाचे आव निघाऱ्याही
चेल्यावर मुक्कामी होते. मंगेशनी बायकोला
वसावलं काही झालं तरी जया प्रियाकरे अवघडही
काढायचं नाले. पुढचं पुढे बघू. अग जन्मदान
म्हणून विकीने आपल्याला विन्वासान घेऊन
सांगितलं तरी, घरच सोडून गेलु असना तर!

मानुष्यचं ते! दुःख नरास्य, कुडंब,
ओळखीच्याकडून होणारी टिका ह्या सगळ्यांनी घेतलं
विचारीला. नाही नाही मी उद्याच सांगते माझ्या
लोकाला.. मला हे पटत नाही म्हणून.. मी वळविलं

मंगला लो जाणता आहे स्वतःच हि -
अहि समजू वकता आपण नाही म्हणत तरी
तो फेकणार आहे का? अग होवती आईवडिलांना
मुळतः सुखच एवं असतं न? मग होऊन दे त्याच्या
मनासारखं. मी ह्या विचारातून येऊन ठेपल्या
बहु. नू धाईकुलील येऊ नकोस. ही तुझी फर्स्ट
रिमक्शन होती. इत इत बट नपडल. पण शॉन
मनाने विचार कर केवळ आई म्हणून नाही तर
त्याची मैत्रीण हो.

ती शॉन मंगलाने होकार नकाराच्या
हिंदोळ्यावर बसून जागून काढली. नवंबर
मन नवंबर च्या दिवा अवस्थेत दोन दिवस गेले
पण निसर्गा सकाळी प्रभातीच्या सोनेरी किरणांसारखे
तिचे विचारही लख्ख उजळून निघाले.

विकीच्या हत्ती चढाचा कप देत मंगला
म्हणाली.... अरे विकी आज लवकरच संध्याकाळी
मेल बोलायचंय तुझ्याशी.

काय सोंगेळ आई? नाही म्हणाली तर
मला अजून समजवावं लागेल निळा. संभ्रमावस्थेत
त्याने ऑफीसमध्ये कसाबसून दिवस ठेकठेली.
मंगेशलाही कोडं होतंय बायकोच्या निर्णयाचं.

संध्याकाळी मंगेश आणि विकी लवकर
घरी आले. दोघांच्या चेहऱ्यावर मनातलं वादळ
स्पष्ट दिसत होतं. पण मंगलाचा चेहरा शॉन
होता. वादळपूर्वीची तर ही शांतता नसेल?
विकीच्या मनातलं बंका-चाटून गेली.

विकी.... तुझ्या मनाची धाळमेळ मी
समजू वकता. तुझ्या ह्या नाजूक प्रभावरीत माझं
मन उतर तुला पेटल न पेटल मेल ठाकक नाही.
कदाचित तुझ्या बाबांना पेटल. माझा निर्णय झालाय.

आई ग आता अंत पाडू नकोस माझा.
मंगले सोंग लवकर. मंगेशचीही उत्सुकता बिगेली
पोथेचली.

मंगलाने मुद्यात घत घासला. बाळा,
निसर्गाने दिलेला तुझा देह जरी पुरुषाचा असला तरी

तुझं मन झीतीवाकडे ओढ घेतेंय. त्यात तुझा कांही दोष नाही. एक आई म्हणून तुझ्या जीवाची घालमेळ मी समजू शकते. पण त्यासाठी तुला सेक्स चेंज करणे जरुरीचं आहे कां?

म्हजो? आई समजू शकते म्हणेतस तरीही... हो. मी बरोबर विचारते आहे. नंतर तू झी वेजान वावरणार आहेस कां? टिकेल कां तुझा? छुठे राहणार आहेस? त्या समाजान राहून तुला त्यांच्यासाठी कांहीतरी लढा वगैरे देव्याचा विचार आहे कां तुझा? असं नेतृत्व सगळ्यांना नाही जमान राजा.

आपल्या समाजाचा तुझ्याकडे बघण्याचा दृष्टीकोन बदलितो. एकदा कां तो झीकडा तुझ्या कपाळी बसला की तू तो पुसणं करीत आहे. त्याचा खिंकार करणं-इतपत आपण समाज पुढारलेलं नाहीये बाबा.

आई तुझा डोळ्यांचे समाजाला झीकड मी माझा झी सुलभ आवना दपून टाकू? अग जन्मलेल्या प्रत्येक जीवाला आनंदी राहण्याचा हक्क आहे आणि तो हक्क घर, कुटुंब, समाज जेवढ्या लवकर सहजपणे मान्य करेल तेवढे सगळ्यांकच कल्याण होईल नाही कां? विशेषतः माझ्यासारख्यांचे.

मंगल अग बरोबर बोलतोय विकी. आपला स्वाधी विचार नको आणूं मनात. विकीच्या मनाचा विचार कर. काल्प मी गुगलवर जेंडर फ्रि डिसफोरीचा विषयी वाचलं. त्यात म्हटलंय की आपल्या मुलंमधे अशी विसंगती आढळली तर त्यांच्यावर त्यांच्या किंवा लज वाडून देण्याचा थ विषय नाहीये. समाजाने खिळी उडवण्याचा तर नाहीय. त्यासाठी आई वडिलांचा सपोर्ट मरल्याचा आहे. हे लक्षात घे. विकीच्या मनाचा आणि अविषयाचा विचार कर.

आई तुला बघणंय सांगतो. माझा मनाचा मनातल्या भावनांना मेल आता मोकळी वाट करून द्यायची आहे. शिवाय राहून राहून माझ्यातली आई होण्याची भावना सुद्धा बळवत आहे ग... मी अस्वस्थ होतो... काय करू? कासाविसू होऊन विकी बोलत होता. आपल्या निर्णयापासून परावृत्त न होण्याचा चंगूक बांधला होता जणू.

अरे बेवस चंन कळग आहे ऐवळी दाक्य
आहे को। शरीरदाकावाक तुला सांगायला हवे को।
बाबा समजवत म्हणाले. अजून एक गोष्ट जायला
हक्कने निळगाच्या दुसरेटीवर पाणी सोडवा पुढारेस को
बाबा तुम्ही पटा। त्याच्या विचार मी
कळग ठेवलय. मीह्या वाटवीनका कांही आता
मी अनाथबालकांमाला देवता विचार पडला कळग
ठेवलय. समाजाची माहिती वांछितकी आदेश्य की।
समाजाप्री कर्तुत्व आता दातुत्व असलेल्या विषयी
मला मादर आहे. मी स्वारीच्या वाटा उपलब्ध.

हान्य धामा उपलब्ध सरसावून मंगला
म्हणाली अरे बाबा मग त्यासाठी प्रवहा स्वयहोव
कां करतोयस। तुम्ही आई ऐवळीचा नावना ठळवने
आहे नं मग अनाथमात्रमातनि एक कुलगी दाक्य
ये, आई बाबा दोन्ही होऊन तिचं संगोपन कर
तुम्ही हक्कन तर पूर्ण होईलच शिवाय एक अनाथ
मुलिनचं आयु उपलब्ध. मी माजी होऊन निळा
वाढविन. काय हो काळ नं असं आजावा।

विकी जसं न्याललेय तसं न्याई दे
त्या लहानम्या जीवने जीव लावला की तुम्हा देवता
हे विचार जातील. दाहता शरीर पुढा तुम्हा लहान
तर त्याला मी तोंड देईन. असंही हक्कन कळू न
करल्याच्या निर्णय घेतानच की मुलं मुली - व्यक्ती
स्वातंत्र्यावर गहा येते म्हणून.

मंगल विमूढ होऊन पाहताच शरीर
बापकोकडे खरच विकी आई बोलतेय त्यान
तुम्हा आहे. शांतपणे विचार कर. नांदजे कांही
निर्णय घेताल त्याचा आई वल्लि म्हणून आई
स्विकार कर.

विकील बेवस दिवस लागले ठरवायला.
आपल्या आईच्या त्याला आमिमान वाटला.
'दाक संकल्पनेच्या' उदात्त विचार त्याला मनोमनी पडला
असं 'आई' होवल्याच्या कल्पनेने त्याला नवसंजीवनी
मिळाली. इतके दिवस आपल्याला हे कां नाही सुकं
पुढाचा गोष्टीच्या योग यावा लागतो हेच सई.

९
"मुलगीच" दस्तक' ध्यायची असं एकमताने
ठरलं होतं निघांचे. अंकुर अनंशमातील कायेदेवीर
चाबी पूर्ण होईपर्यंत कांही माहेने गेले. जेमेतम
दीडफूक माहेन्याचा एक कोवळ अंकुर संस्थाचालकांनी
विकीच्या छानि सोपवला.

गुग्यांच्या घरात हुवलीची दोन गुळाची
पावलं उमटली. आजीनी ओंझल केलं. त्या ज्योतीच्या
प्रकाशान अकथं धर उजळून निघालं. आपल्या लेकीचं
नांव 'मुक्ता' ठेवायचं असं विकीनी ठरवलंच होतं. कपड्या
अनाथ ह्या शिब्यापासून मुक्त झालेली ती 'मुक्ता'.....
त्याच्या आजीनी ठेवलेल्या त्याच्या नावानंही सार्चक
झाल्यासारखं वाटलं विकीला. विठोबाला जसं माकली
म्हणतान तसा मी ही मुक्ताची माकलीच होणार.

अरे विकी कुठे हरवणस ? आईच्या त्या
होकेने विकीचं काळचक केक लागल्यासारखं पांवलं.
काय झालं आई !

अरे ती ठकी छिनी रडतय बघ. येऊ नाही
आलं कां तुला ? टेंकावर घेऊन मिरवायची आईर
असेल वाईसाहेबांची. मी घेतलं तरी रडणं-चाहूप
आहे. घे रिल, तुझ्याकडे तरी राहिलेय कं बघ.

विकी-चटकन उठला आणि मुक्तीला
छातीशी घेतलं. लंबाडू लगेच न्युप झाली त्या
स्पर्शाने. मातृत्वाच्या ओढीने विकीचाही ऊर मरला.
ते सुख आला तो अनंत काळ अनुभवणार होता.

निघांच्या छायेत कांतुकान मुक्ता वाढत
होती. तिचं विश्व बहकून येत होतं. लेकीच्या दहावा
वाढदिवस मोठ्या थाटान साजरा केल विकीने.

थोड्याच दिवसांत मंगलेने गोट बानमी
दिली. विकी आपली मुक्ता आज 'मोठी' झाली बरका !
विकीला मनस्वी आनंद झाला, डोळ्यात आनंदाश्रू
तरळले. एका आईची भावना होती ती.....

माझी मुक्ता सध्या अशी 'इशी' झाली माता.
कांही वृषांनी ती आई झालेली पाहायचंय मला.
हो... हो... तिची आई घेऊन, तिचा बाका रेऊन.....